

Educația poporului la alte neamuri

— A d a u s —

Viata și cultura populară a Sașilor din Ardeal

Mă simt în deosebi onorat că pot vorbi despre poporul nostru și relațiile sale cu frații români din Ardeal.

Cine n'ar vorbi cu cea mai mare bucurie despre ceva de care e legat în modul cel mai strâns, prin naștere și cultură, prin sângele său și tradiția sa ! Sunt de părere că Ardealul e o țară, care de când lumea e cunoscută nu numai ca o provincie a toleranței, ci care se distinge printr'un caracter special, bazat pe înrădăcinarea adâncă în acest pământ, prin dragostea mare de patrie a tuturor naționalităților, cari locuiesc în el. Se poate ca această țară, dotată în abundență de către natură, care, înconjurată de valul Carpaților, poartă timbrul unei unități geopolitice, să nu producă o omogenitate a locuitorilor ei, independent de rasă și limbă ? Cum să nu se manifeste paralele, laolaltă, o menținere conservativă a poporului, a portului moștenit, a obiceiurilor și a datinelor vechi ? De fapt, putem observa că toate trei popoarele din Ardeal își păstrează cu cea mai mare fidelitate, până în ziua de astăzi, arta lor populară ; portul popular îl mai găsim pretutindeni în strălucirea și mândrețea lui și stilul patriarhal de viață al unui suflet popular sănătos caracterizează, deasemenea, fiecare naționalitate care se află aci. Nu vreau să zic că s'aupăstrat în mod încăpățânat și nefolositor forme învechite față de cerințele drepte ale unei noi formații a vieții, ci văd pretutindeni un simț natural ca aceea este vechiu, sfânt de secole, să fie unit cu progresele necesare, într'ounitate organică nouă, a vieții.

Deși nu în toate domeniile, dar în trăsăturile fundamentale găsim nu numai aceleași forme de viață și motive de dezvoltare, ci și probleme actuale similare, care se nasc pentru noi, toți, cei cari trăim pe acelaș pământ. E suficient, în legătură cu cele expuse mai sus, să atrag atenția numai asupra problemelor sociale, cari se ivesc din trecerea Ardealului delao regiune, unde s'a cultivat agricultura și economia de vite, la o regiune industrială. Trebuie să dau numai lămuririle, care ajung și în privința politică tot mai clare și necesare în legătură cu acel curent, care, venind din Apus și mai amenințător din Orientul rusesc, intră în țara noastră, care e un teren istoric de încrucișări, nu numai ale naturei, în privința faunei și a florei, ci și ale culturilor și curentelor politice ale Statelor. Noi, în țara noastră, ne aflăm nu numai din punctul de vedere al spațiului, ci și din punctul de vedere al timpului la un punct de întâlnire și pe planul de fricțiuni al cercurilor celor mari de cultură din Răsărit și Apus. Noi toți ne aflăm în Statul nostru, după formele vieții actuale, așa dar după întreaga structură socială, într'o epocă de tranziție, peste care Apusul Europei, chiar dacă n'a învins încă, a trecut de mult, iar Răsăritul rusesc-asiatic a crezut că nu poate călca și trece printr'o mișcare bruscă. Pe deo parte viața noastră populară, am putea zice neatinsă, cu toate urmările ei sănătoase și patriarhale, pe care am încercat să o aducem într'o legătură

naturală cu cerințele unei noi ere și astfel să o salvăm, iar pe de altă parte cerințele tot mai răsunătoare ca să ne adaptăm într'un sens mai radical în spiritul timpului, nu se pot acomoda fără doar și poate valului democratic, care năvălește cu diferite exagerări peste noi. Cererile sunt să spargem barierele strâns legate ale unei convenții țărănești, trecând în lumea pe care o egalizează civilizația.

Într'un sens anumit îmi pare un mare avantaj, că Apusul Europei și mai cu seamă America ne-au întrecut cu vreo câteva secole în ceea ce privește dezvoltarea industrială și a mecanismului, în ceea ce privește diferențierea și tehnificarea vieții. Și anume noi putem ocoli, cel puțin în parte, eventual chiar în domeniile cele mai importante, boalele copilăriei, prin care a trebuit să treacă Apusul industrializat, în urma creșterii extraordinare a orașelor sale mari și în urma desrădăcinării prea repezi a individului din pământul natal. Dar tocmai în acest scop trebuie să ținem ochii deschiși și să privim cu atenție dezvoltarea și semnele vremurilor noastre. Trebuie să învățăm să observăm, cum a fost cu puțină să putem trece prin diferențierea neapărat necesară a vieții, manifestată prin despărțirea populației în mai multe clase, ca până acum, și cu toate acestea să păstrăm viața noastră populară sănătoasă, cu toată bogăția ei, în privința culturile populare adevărate, înrădăcinată în pământul matern. Într'adevăr, nu e o problemă ușoară. Și totuși e problema cea mai importantă, pe care trebuie să o deslegăm cu toții, fără deosebire, în interesul poporului nostru. Putem învăța din dezvoltarea Apusului ceea ce nu trebuie să facem, fiindcă Apusul a pierdut prin dezvoltarea sa grăbită toată cultura populară, împământănită, iar din diferitele mișcări, ațâțate artificial, în Germania, ca — de exemplu — mișcarea tinerimei, a culturii locale se poate vedea că și-au dat seama prea târziu de paradisul pierdut. Fiindcă dacă s'a pierdut odată cultura populară, ea e pierdută în mod irevocabil și nu o poate învia nici o mișcare venind dela intelectualism. Deci putem învăța din această dezvoltare a Apusului, mai înainte de toate, că nu e admis să părăsim cultura populară, care constă din obiceiurile și datinele, din portul și arta populară, din credința și felul vieții ; așa dar deocamdată, învățăm numai ceva negativ. Dar cum să procedăm în mod pozitiv, ca să ne păstrăm naționalitatea cât e cu puțință în toată puritatea ei, în împrejurările existente, în limitele formelor vieții occidentale, adică în formele orașelor mari și industriale, aceasta nu ne-o poate arăta nimeni. Fiindcă în dezvoltarea culturi nici unui popor nu există acest exemplu-model. Noi înșine trebuie să facem această probă, în marginile dezvoltării noastre proprii. Vor putea trece cu succes popoarele noastre peste această probă ? Cine o poate afirma și cine o poate nega ? Fapt este că trebuie să facem o încercare, dacă voim să nu pierdem bunul cel mai mare, pe care îl putem socoti în plus în registrul naționalității noastre față de popoarele culturale ale Apusului.

Corpul poporului Sașilor din Ardeal arată în structura sa

un chip, relativ, foarte simplu. Peste 80 la sută din poporul nostru, care numără 230.000 suflete, sunt țărani. Și anume avem în deosebi gospodari mici și de mijloc, numărul gospodarilor mari fiind atât de mic, încât nici nu se poate vorbi despre ei ca de o parte integrantă. Celelalte 20 la sută se compun din locuitorii orașelor. E un fapt știut că, deocamdată, n'avem încă nici un oraș mare. Orașele noastre germane, care, natural, în cele mai multe cazuri, au primit mai cu seamă în secolul al 19-lea c cotă foarte mare, constând din români și maghiari, au dela 5.000 până la 50.000 locuitori. Așadar, aceste orașe sunt orașe provinciale, a căror existență stă în strânsă legătură cu comunele agricole din împrejurime. Numai în timpul din urmă apar prefaceri care nu sunt organice, ci salturi nesănătoase. Așa de exemplu, Mediașul, orașul cel frumos de vi-

nicultură, situat în centrul Ardealului, a ajuns în urma descoperirii gazului metan, în decurs de un deceniu, un centru industrial, iar numărul locuitorilor acestui oraș s'a dublat. Bine înțeles, sporirea locuitorilor a urmat în cea mai mare parte prin migrația muncitorilor, cari sunt mai cu seamă cetățeni străini și nu simt nici o legătură, nici cu pământul, nici cu tradiția și nici nu pot fi intercalați organic în viața populară înrădăcinată aci. În general, totuș, mai putem spune că alcătuirea poporului nostru e sănătoasă și organică.

Pe masa poporului dela țară se bazează burghezia orașelor.

Așezarea plebei fără nici o avere în corpul poporului, precum și terminarea gradației prin aristocrație lipsește naționalității săsești. Corpul poporului poate fi numit atâta timp unitar și de acelaș sânge, cât există o ascensiune continuă din pătura țărănească la ranguri mai înalte, așadar când poporul se regenerează din puterile sale proprii. Burghezia se împarte în clasa industrială și în clasa comercială, care există încă în număr mare și care sunt conștiente și prin ele însele bine organizate, precum și din așa numiții literați,

clasa celor cu studii academice. În cadrele acestei clase intelectuale, conducătoare, preoții joacă un rol, relativ mare: ei sunt conducătorii naturali la sate, dar nu numai în privința intelectuală și sufletească, ci și în privința economiei și a organizației. Deasemenea și învățătorii, cari, profesând la școlile confesionale, adică la școala luterană, stau sub autoritatea bisericească, sunt factorii conducători de mare în-

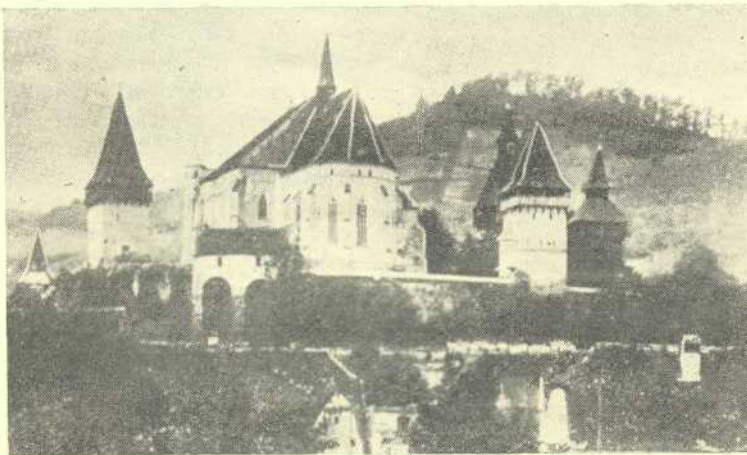
semnătate pentru viața populară. După cum structura socială a acestui corp popular mic pare foarte simplă, tot astfel și în viața particulară limitele sunt foarte înguste. Să faci „carieră”, cum o găsim la un popor conducător mare, la noi, Ardeleni, e exclus. Salturi în privința ascensiunii și coborârii unor persoane nu există, deoarece profesiile sunt foarte limitate, așa că între concetățenii noștri găsim, atât în privința socială cât, mai

ales, în privința materială o egalitate destul de democratică. Sașii ardeleni formează o minoritate dictată de soartă, ceea ce înseamnă că ei nu vor ajunge nici odată la putere politică în Statul în care trăiesc, și în al doilea rând că nici nu vor visa să intre vreodată, din punct de vedere al politicii de Stat, în

legătură cu marea țară germană, Germania, ceea ce la popoare iridente cauzează neliniște în corpul națiunii. Așa dar, în acest corp nu găsim simptomele aspirațiilor forțate spre răsturnarea împrejurărilor existente, ci încercări de a ajunge la o înțelegere, pe cale pașnică, cu împrejurările și cu ordinea statului existent, oferind astfel o aptitudine de acomodare și de apărare proprie prin achiziționarea organelor necesare pentru susținerea vieții în clima respectivă, de natură politică-economică-culturală. Privirea unei astfel de națiuni poate fi mai mult întoarsă spre interior, decât aceea a corpurilor sociale cu aspirații politice tari și extinse. Având în vedere că țelurile unei națiuni moderne, atât la unii, cât și la totalitate, sunt imposibile, în mod involuntar puterile morale devin mai intensive și mai întărite și,

Castelul Slămnice — Curtea

Cetatea Bisericii din Biertan

sare pentru susținerea vieții în clima respectivă, de natură politică-economică-culturală. Privirea unei astfel de națiuni poate fi mai mult întoarsă spre interior, decât aceea a corpurilor sociale cu aspirații politice tari și extinse. Având în vedere că țelurile unei națiuni moderne, atât la unii, cât și la totalitate, sunt imposibile, în mod involuntar puterile morale devin mai intensive și mai întărite și,

numai în baza disciplinei voluntare, și nu de silă, se nasc aspirații de unire.

Frații români din Ardeal ne vor înțelege foarte bine, știind și ei ce însemnează a fi fost minoritate. Ei vor înțelege că, lipsind puterea executivă a Statului pentru apărarea culturii populare, trebuie să crească organe care să înlocuiască puterea executivă cu voința liberă a fiecăruia în parte. Disciplina poporului, care crește din voința liberă a fiecărui individ, e cel mai tare adăpost al conștiinței poporului nostru.

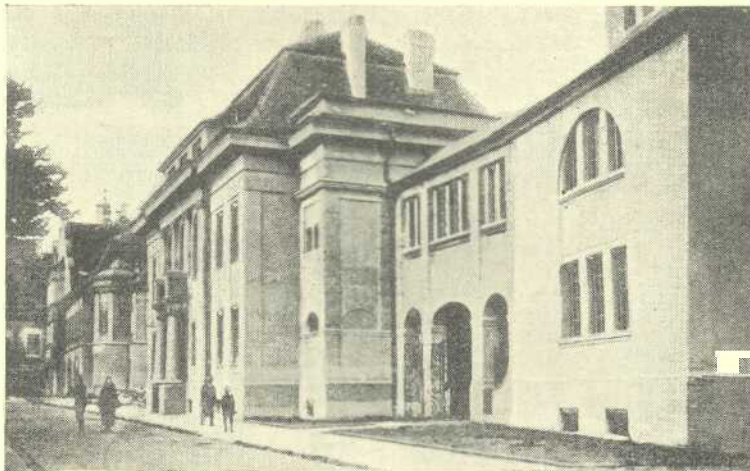
Voința spre colectivitate însă aduce și a înființat pe lume forme de organizație externă. Așadar, după ce am încercat a explica unele caracteristici esențiale ale corpului poporului, pot să trec la arătarea concepției din clarificările amintite. Fundamentul vieții întregi, mai cu seamă la poporul dela

țară, îl formează familia. Din familie, din casa țărănească și din necesitățile sufletești și economice, pleacă întregul curs de viață al poporului nostru. Această casă țărănească și această familie țărănească au și rămas, într-o consecvență rară, credincioase în curs de optsute de ani, din zilele migrației în Ardeal. În secolul al 12-lea, pe

țimpul împăraților „Hohenstaufen”, s'a manifestat o expansiune mare a poporului german spre Orient. Pe-atunci părțile situate spre Occident de râul Elba au fost, încet pe încetul, germanizate, iar popoarele slave, care au locuit pe acolo, au fost, în parte, respinse sau, cu timpul, absorbite. Acestei mișcări de expansiune datorim și noi colonizarea noastră. De sigur, numai cei mai îndrăzneți și destoinici țărani au făcut în timpurile acelea, nesigure și fără comunicație, drumul cel mai îndelungat spre sud-est; Brașovul de lângă pasul Predeal a fost punctul cel mai extern al mișcării întregi de colonizare.

Acești coloniști au venit sub regimul regelui ungar Geysa al II-lea, din regiunea țărmului stâng al Rinului, din regiunea Moselei, din munții Eifel din regiunea ducatului

Luxemburg, care e astăzi independent. Deci au venit din regiunile de graniță, unde s'a întâlnit cultura franceză cu cea germană, pentru ca să plece în țara îndepărtată, unde încrucișarea cercurilor culturale din Orient și Occident a produs un fel de fricțiune tot așa de interesantă și, prin urmare, și un spirit de vitalitate intelectuală permanentă. Deci Germanii ardeleni de fapt, nu sunt Sași, precum au fost numiți în

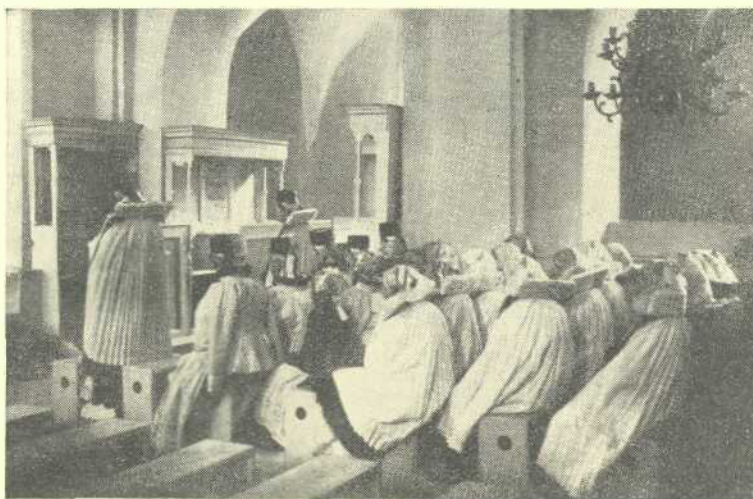

Arhiva națională sașească și a orașului Sibiu

din viața și cultura populară, iar toate acestea acolo de mult nu se mai cunosc.

Am avut prilejul să țin o prelegere înaintea unui public intelectual mai mare din *Luxemburg*, ai cărui locuitori, din punct de vedere cultural, au o situație de ermafrodit, între Franța și Germania. Aci, în *Luxemburg*, se învață limba franceză și limba germană în aceeași măsură.

În conversația zilnică însă oamenii se folosesc de un dialect propriu, care diferă mult de limba germană literară, încât se poate numi aproape o limbă proprie. Cu acest public n'am vorbit în limba literară germană, ci în dialectul meu ardelean, care, ca și dialectul luxemburghez, formează o limbă proprie, întrucât de exemplu, copiii țărani-

Vecernie la Gușterița

lor dela noi, dacă încep să meargă la școală, trebuie să învețe limba literară dela început.

Publicul meu din *Luxemburg* m'a înțeles din cuvânt în cuvânt! Ce vrea să zică aceasta? Nici mai mult nici mai puțin decât cea mai bună dovadă că emigrații din *Luxemburg* au păstrat opt secole cu tenacitate necrezută limba lor, prin urmare și astăzi, după un timp de aproape o mie de

limba documentelor Evului Mediu, ci ei sunt așa-numiți „Franci de Rin” adevărați. Ei au acea cultură populară, pe care au adus-o cu ei depe Rin în secolul al 12-lea și au menținut-o în formă de cristale curate, în mod atât de curat și tenace, încât se mai găsesc și astăzi la ei multe obiceiuri și datine, credințe și superstiții păgâne, cântece populare și povești, care s'au găsit atunci pe Rin și care formau o parte

ani de izolare, o înțelegere cu Luxemburg e posibilă. Cu acest exemplu, care se mai poate completa cu altele nemămurate, vreau să confirm dovada că Sașii din Ardeal au rămas, în ce privește naționalitatea lor dela început, aceiași până astăzi. Francii de pe țărmul stâng al Rinului și, astfel, formele și obiceiurile vieții lor ne pot reconduce la neamul franc. De exemplu, au adus de pe lângă Rin vinicultura, pe care o cultivă și astăzi, în văile dealurilor Ardealului, și pentru care folosesc și astăzi tot acele expresiuni speciale, pe care le-au adus de pe Rin și își au origina în cercul culturii romane, care a fost sădită în acea regiune sub regimul lui IuliuCesar.

Formele, în ale căror cadre trăiește țaranul nostru ardelean, se pot considera drept acelea ale unei unități severe. Sub forma exterioară faptul se observă în așezarea satelor, în care casele stau strânse una lângă alta. iar în mijlocul lor se află pe un loc mai înalt biserica, bine fortificată. Bisericile noastre fortificate aflătoare în Ardeal, sunt renumite prin frumusețea arhitectonică și prin puterea în care ni se arată de secole. Și arhitectura caselor e considerabilă. După cum bisericile noastre construite în piatră au păstrat caracterul stilului occidental, tot așa și casa țărănească arată până astăzi caracteristica construcției france, care înainte de toate, e marcată prin frontul înalt, edificat spre stradă. Așa cum unitatea satului atrage atenția, la fel și casa, ca o parte a totalității, formează o unitate strâmt mărginită, în care casa de locuit, grajdurile și clădirile celelalte de gospodărie stau în legătură unitară de spațiu. Curtea țărănească e o lume mică pentru ea însăși și, totuși, e legată cu mii

Poarta palatului consistoriului evanghelic din Sibiu

Sibiu

de fire de comunitatea care e înconjoară. Această comunitate e după chipul de așezare a satului, strânsă cu legăturile tari ale tradiției și stratificării sociale. E o viață îngustă, dar bine orânduită, încât fiecare individ, dela copil până la moș, își ocupă locul în mod organic, rămânând conștient de drepturile și datoriile sale. Forma fundamentală a organizației acestei comunități de viață țărănească o formează *Vecinătatea*. „Vecinătatea” cuprinde pe locuitorii unei străzi sau ai unei părți a comunei, situate spațial laolaltă, care se întinde în toate relațiile vieții.

Momentele principale ale vieții țărănești le formează evenimentele în legătură cu anotimpurile, de exemplu sămănatul,

recolta, etc., mai departe serbările familiare, nașterea unui copil, serbările nupțiale, moartea. Toate acestea nu sunt numai treaba indivizilor și familiei lor, ci se extind și la totalitate, deci și la vecinătate. Vecinătatea e o organizație fermă, are funcționarii ei cu o mare putere executivă, ea stă, ca toate organizațiile Sașilor din Ardeal, în legătură organică cu biserica, așadar și preotul are în această organizație întemeiată o poziție cu caracter regulator și conducător. Vecinătatea are de scop, mai înainte de toate, ajutorarea reciprocă: cu ocazia serbărilor nupțiale fiecare vecin aduce un obiect util, pentruca astfel să facă posibilă celor cunu-

nați fondarea unei gospodării: în schimb toți vecinii iau parte apoi la această serbare nupțială, care durează vre-o câteva zile. Vecinii îl duc și pe mort la odihna veșnică, va să zică prin ceremoniile obișnuite familia dă pe decedat înapoi iară totalității din care a făcut parte, și așa înmormântarea țărănească e după vechile obiceiuri păgâne mai cu seamă o treabă atât a comunei cât și a familiei, ceea ce e un semn de o apartinență tare, trecând și peste familie și care îi leagă pe cetățenii noștri într'un mod indisolubil de comună. Comunitatea se extinde natural și la viața economică a țaranului. Sămbătă seara oamenii mătură străzile comunei, iar vecinii sunt obligați a da vecinului ajutor la construirea casei sale. Vecinătatea constituie diferite organizații economice, de exemplu cooperative și societăți de depuneri (societatea Raiffeisen) la nevoie mai cumpără și o mașină de treerat.

Din cele explicate se poate vedea cum cele amintite de mine există de fapt, și conjoncțiunea formelor de viață

din Evul Mediu cu metoda modernă de economie e cu totul sănătoasă, posibilă și rațională. Forma cea veche a vecinătății din Evul Mediu, părerea populară cea veche, care se poate urmări până în timpurile păgânești, nu e atât de învechită și regresivă, cum cred cei din țările occidentale, dar trebuie să fie corect aplicată, ca să poată ține pas cu cea nouă. Și dacă acestea se vor face, ea va putea rămâne ca și mai înainte celula originară cea mai puternică a vieții întregi a poporului. Organizația noastră populară nu cuprinde numai pe cei mari, ci până la copil și pe fiecare membru al comunei. Așadar, mai cu seamă fetele și feciorii comunei sunt cuprinși în organizații separate. Fetele formează societatea surorilor,

condusă de fata mai în vârstă (Altmagd) și care are o su-praveghere foarte aspră în privința purtării și moralei, mai cu seamă în așa numita șezătoare, care are loc în timpul iernei. Iar feciorii intră până la însurătoare în societatea feciorilor, care e condusă de feciorul cel mai în vârstă, care are să judece cu prilejul întrunirilor temporare asupra feciorilor vinovați. Dovadă de ce poziție dătătoare de măsură ocupă preotul în aceste organizații populare e și faptul că societate feciorilor dacă vrea să aranjeze o petrecere, trebuie să aibă de fiecare dată în acest scop voia preotului, iar în fraza stereotipă preotului i se zice: Domnule Tată (Herr Vater).

Biserica după cele spuse ocupă în viața populară o poziție dominantă. Dacă preotului i se zice de către toți locuitorii satului: Domnule Tată (Herr Vater), iar

preotesei Doamnă Mamă (Frau Mutter) această chemare nu cuprinde numai un respect și o intimitate, ci cuprinde și un sens mai adânc, un obligament moral pentru preotul și soția sa în toate privințele față de comuna întreagă. Preotul nu trebuie să fie numai duhovnic, ci trebuie să fie și sfătuitor politic, conducător economic, cu un cuvânt centrul culturii populare. Dacă se poate eventual obiecta, că această poziție centrală a preotului ar putea forma din când în când un dezavantaj pentru chemarea duhovnică, trebuie să observăm că imperativul categoric prescrie unui conducător de sate al minorităților un astfel de cerc de activitate. Acei frați români, cari au trăit înaintea războiului ca minoritate, mă vor înțelege prea

bine. Preotul român era înaintea războiului deasemenea vertebră națiunii sale în Ardeal și, cum văd, și-a menținut și după realizarea dorințelor naționale, în cele mai multe cazuri această poziție. Biserica noastră e luterană și ca atare pune în centrul vieții ei evanghelia, voința religioasă liberă a fiecărui creștin. Biserica noastră e corespunzătoare caracterului țărănilor noștri, mai puțin pietistă și mai mult raționalistă,

ceea ce însă nu înseamnă că țărănul nostru se lipsește de un simț și de o viață religioasă. Dar el e tăcut și nu arată mulțumirea din aceasta împreună cu biserica, școala noastră confesională e purtătoarea vieții intelectuale. Cum am spus și mai înainte, școala stă în cea mai strânsă legătură cu biserica, și anume într'un fel foarte organic, adică fiecare învățător al școlii primare trebuie să fie și absolvent al seminariului teologic, așa dar să poată prevedea totdeauna și serviciul unui preot-locțiitor sau al unui organist, și fiecare profesor trebuie să termine studiile sale la o universitate teologică. Prin urmare, ne bucurăm de acel avantaj mare, că profesorul ocupă numai după ce a fost vre-o câțiva ani sau decenii învățător, ca persoană matură postului de preot. Așadar e de mare însemnătate ca preotul să fie atât om de școală cât

și preot, câștigându-șrin aceasta o privire mai deschisă și mai largă pentru viața sa mai departe, având totodată afară de dreptul din oficiu și dreptul sufletesc să poată sta în fruntea școlii. Câte datorii are și în această calitate, dacă aș vrea să arăt, mi-arajunge numai un singur exemplar, excelent, acela al unui preot din Sibiiu care are să supravegheze și să administreze un liceu de băeți, o școală reală, un liceu de fete, mai multe școli primare, grădina de copii, un orfelinat, muzeul cel mare al lui Brukenthal și alte instituții.

Viața noastră a fost foarte dezvoltată, și ne dăm și astăzi, în împrejurările materiale atât de critice, cea mai mare silință să rămânem pe culmea timpului. Avem 5 licee

germane de confesiune augsburgiană cu 8 clase, un șir întreg de instituții superioare, precum un seminar pentru învățători și unul pentru fete, un seminar pentru învățătoare de grădini de copii, școli de agricultură, școli industriale și comerciale și aproape 240 de școli elementare, adică fiecare comună a bisericii noastre susține școala ei proprie. Acoperirea cheltuelilor urmează în mod voluntar, dar astăzi această acoperire

Dela „Zilele Asociației din Brașov în vara 1930
Alaiul femeilor

Alaiul „domnilor”

cauzează dificultăți deabia suportabile, încât țăranii numai cu mare greutate pot fi îndemnați, să-și plătească contribuțiile punctual. Cu toate acestea putem zice că poporul aduce și astăzi voluntar sacrificii mari pentru scopuri culturale. Țăranul știe foarte bine că o bună educație școlară formează vertebra nu numai pentru existența intelectuală, ci și pentru existența economică. Cu plăcere trimite pe fiul său, dacă a absolvit școala primară, în școala de perfecțiune, care în fiecare comună e condusă de preot și învățător, îl trimite și la cursurile de agricultură, pe care le aranjează centrala societății pentru încurajarea agriculturii, sat: la cursuri de contabilitate sau chiar pe 3 ani la școala de agricultură. În timpul cel mai recent ne ocupăm și cu gândul de a înființa o școală populară superioară, care a avut în Apus un succes atât de mare, mai cu seamă în Danemarca, Germania și Elveția. De probă am creiat o astfel de școală cu cursuri semestriale pentru băieți și pentru fete sperând într'un succes bun cu privire la cultura morală și omenească în general. În general putem zice că educația în școlile populare și-a ajuns scopul ei. Statistica a dovedit că la noi între Sași nu există mai nici un analfabet. O parte dintre băieții țăranii trec la meserii, iar altă parte cercează universitatea.

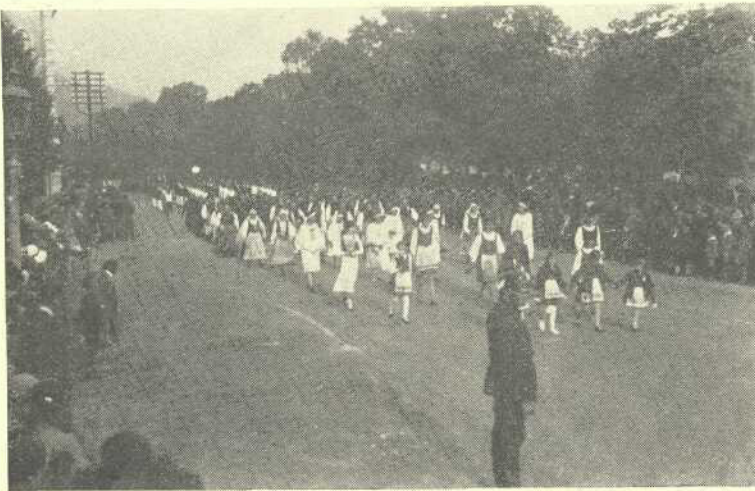
Lăsând deoparte ambele forme principale intelectuale și sufletești, adică școala și biserica, viața populară curge atât în oraș cât și la sate în albia societăților foarte dezvoltate. În orașe se simt natural mai puțin tradițiile unei convenții legale a obiceiurilor și uzurilor, în schimb avem însă aici centrele vieții organizatoare răspunderea de conducere, care presupune o disciplină individuală stăpânită. Reuniunile se extind asupra vieții sociale și artistice care se pronunță în reuniuni muzicale și de cântece, iar pe terenul social în reuniunile femeilor și alte organizații de ajutorare, pe terenul literar și sportiv. Așa cum se găsesc în lumea întregă, atât o lipsă cât și o virtute a poporului german, le găsim a-

cestea și la Sașii din Ardeal. Începând delalubul popicelor, care mijlocește numai o societate plăcută, toți sunt organizați până la instituțiile cele mai utile și ideale. Se poate vorbi și la Sașii ardeleni de o supraorganizație și întâmpinarea că armătura culturalei a devenit prea mare și grea, ca să poată fi suportată, se întrebuițează în general, dar totuși se poate zice, ca trăsătură fundamentală, că toate aceste organizații în esență n'au devenit prea mecanice ca să poată fi comparate cu o mașină cu mersul în vid, ci aproape pretutindeni încurajează viața intelectuală.

Alaiulfetelor în port de țară

Din toate explicațiile mele rezultă cu consecvență naturală teza fundamentală, pe care doresc să o emit pentru năzuințele Sașilor noștri din Ardeal privitor la cultura populară. Dacă trec acuma în regiunea culturalei populare, pot spune chiar în contradicție cu fundamentele lucrărilor culturale populare în Statele Apusului, că noi n'avem nevoie de acel aparat complicat și adânc, de care au ei acolo trebuință ca să poată ajunge la inima poporului. Noi ne adăpăm încă zilnic dintr'o cultură populară naturală, dintr'o națiune nesticată, așadar nu suntem siliți să ne folosim de un sistem învățat al culturalei populare, de care au eventual cei de dinafară nevoie.

Alaiul fetelor în port de oraș

Noi avem bucuria ca și poporul român, a proceda la dezvoltarea organică pe baza celor existente. Țăranul nostru are o cultură omenească bună și un tact de inimă foarte fin, care îl apără de semicultura atât de periculoasă a proletariatului din orașele mari. Ceea ce mai putem adăuga, pe lângă ce s'a dat de către viață și de către școală, e atâta, ca să introducem în mod precaut poporul nostru în cursul culturalei timpului actual, întrucât acest bun de cultură corespunde necesităților noastre. Așadar nu vom lua, fără să alegem, ceea ce ne dă orașul mare referitor la literatură, cinematograf, teatru și muzică, ci vom alege, păstrând între aceste lucruri o distanță spațială și temporară, ce ne parecă ar avea o valoare, că e moral și durabil, ce e apt să întrecă

șgomotul zilei. Așadar, căutăm o cultură populară organică, și nu vom servi pe oamenii noștri cu materie științifică, ci înainte de toate vom avea în vedere situația lor totală atât sufletească precum și socială și vom prelucra mai adânc fapte din viața intelectuală și artistică a trecutului și a prezentului, făcându-i toate acestea plăcute. Încercăm a deslega problema, cum își poate câștiga deocamdată fiecare individ al poporului nostru o educație

specială pentru proesia sa, fiindcă acestea e în practică de cea mai mare importanță, și mai departe cum s'ar putea îmbina aceasta educație specială în fel natural cu cultura generală omenească. Aceea însă, ce numim cultură omenească nu depinde atât de cantitatea cunoștințelor științifice, ci de felul cum am primit și cum ne-am însușit cele mijlocite. Fiindcă numai acelea, pe care le-am primit și le stăpânim și

sufletește, sunt știință adevărată, celelalte toate vin pe neașteptate și dispar iară fără să lase vreo urmă. În acest sens suntem în plăcuta situație de a putea conduce pe poporul nostru în spre o cultură populară organică.

Centrala noastră pentru cultura poporului (Kulturamt) nu e o societate, ci un institut în care activitatea principală nu o împlinesc funcționari onorifici, ci specialiști salariați, cari își pun toată știința și activitatea vieții în folosul institutului.

Aceasta ne oferă avantajul să putem lucra metodic și să dăm activitate aleasă. Căci sunt de părere că faptul că în privința fundamentului culturii populare a trebuit să aruncăm, desapro-

bând din când în când, o privire răutăcioasă către Apusul Europei, nu ne împiedică să învățăm din Europa centrală, ce s'a făcut acolo în mod exemplar și anume metoda, temeinicia și punctualitatea lucrărilor speciale. În acest sens ostenim, ca să realizăm un institut menit să aducă pe concetățenii noștri să păstreze punctualitatea și ordinea în lucrările lor.

Atât punctualitatea cât și ordinea pot fi considerate la prima privire ca un lucru secundar, dar de fapt sunt unul dintre cele mai excelente mijloace de educație și pentru interiorul individului. Institutul nostru are scopul de a satisface tuturor cerințelor de ordin spiritual ale națiunii germane din România. Ținta lui prin urmare e cu mult mai extinsă, dincolo de limitele așa zisei culturi a poporului. Cuprinsul acestei

activități prin sine însuși nemăsurat de larg, va fi întrucâtva limitat, dacă vom adăugi că noi vom interveni numai acolo, unde posturile existente sau cele ce se vor înființa, nu vor conduce activitatea pe drumul cel drept.

Așadar, înainte de toate, avem să munчим acolo unde de ex., grupa coloniștilor în Banat sau cea din Bucovina singure nu pot ajunge scopul, care însă se poate realiza numai pe cale

centrală și special. De exemplu, vreau să accentuez că ar fi foarte neeconomic, ba și imposibil, ca Șvabii din Banat să-și susțină singuri un teatru german sau să aranjeze concerte mari, atâta timp cât noi prin organizația noastră

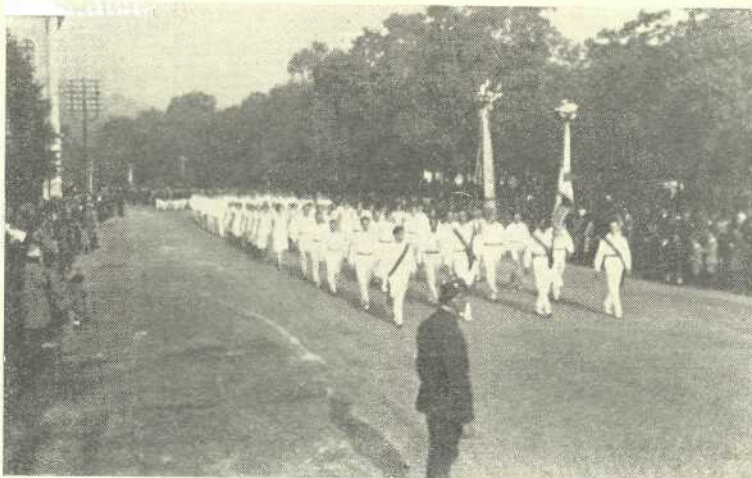
centrală le putem aranja acestea mai toate cu un succes bun servind toate regiunile, adică Cernăuți, Brașov, Sibiu, Timișoara, etc. Biroul nostru cuprinde 6 secții, corespunzând astfel regiunilor de lucru celor mai importante; fiecare secție e condusă de un șef de secție specialist.

Activitatea noastră cuprinde:

- 1) Cultura populară;
- 2) Cultura superioară;
- 3) Literatura;
- 4) Presa;

- 5) Biblioteca;
- 6) Secția pentru informații, lămuriri profesionale, secție practică, probleme academice.

Cercul de activitate cel mai mare îl are nici vorbă cultura populară. Această secție tratează chestiunile bibliotecii, prelegerilor, fotografiei și filmului, teatrul de diletanți la sate, mijloacele pentru învățământul în școlile primare, cursurile

Alaiul hăeților Sași

Alaiul călăreților

de educație populară. Această secție se ocupă foarte mult cu procurarea și punerea la dispoziție a mijloacelor necesare pentru cultura populară. Până în prezent au primit aproape 500 comune biblioteci populare cu cataloage tipărite și formulare de administrație. Dintre instituțiile de împrumut trebuie să ne gândim la arhiva diapozitivelor, în care se află 350 conferințe cu diapozitive, care pot fi împrumutate ori când. La cerere împrumutăm și aparatul de proiecție; de altfel avem punctul de vedere, ca fiecare comună (școală sau societate) să-siprocure după putință un aparat propriu de proiecție, pentru ca aceste conferințe să se poată ține pretutindeni după o anumită regulă.

Pentru teatre la sate am pus la dispoziție cataloage, din care se pot alege piesele teatrale. În baza acestor cataloage preoții și învățătorii ne cer cărțile respective. Se înțelege dela sine că la sate lucrăm astfel încât angajații noștri țin conferințe intrând cu țărani într'o legătură mai apropiată și încearcă a forma lucrul nostru mai intensiv prin influențare personală.

Dar încercăm să lucrăm stăruitor prin educația unui strat de conducători spirituali. Foarte mult depinde de concepția spirituală-morală generală a stratului conducător în popor. Susținem o bibliotecă centrală, care are de scop să pună la îndemâna cercurilor intelectuale dela sate regulat un material bun de citit. În regiunile cele mai depărtate ale țării, din Basarabia până în Banat, din Dobrogea până în Bucovina, trimitem zilnic prin postă, literatura cea mai recentă, precum și opere valoroase ale literaturii mai vechi, spre încurajarea și adâncirea spiritului. Aceste cărți ni se înapoiază regulat, după ce au fost citite. Afară de acestea aranjăm anual în luna Septembrie la Sibiu un curs academic, la care invităm profesori universitari din țară și din străinătate. Aceste cursuri au de scop să încurajeze diferitele profesii academice. Aranjăm cursuri speciale de tehnică, medicină, teologie și științe economice. Sute și sute de ascultători din România întreagă se întrunesc, cu această ocazie, iar participanții între cari se găsesc și mulți bărbați conducători, fac cunoștință intimă, cursul fiind astfel cu mult mai

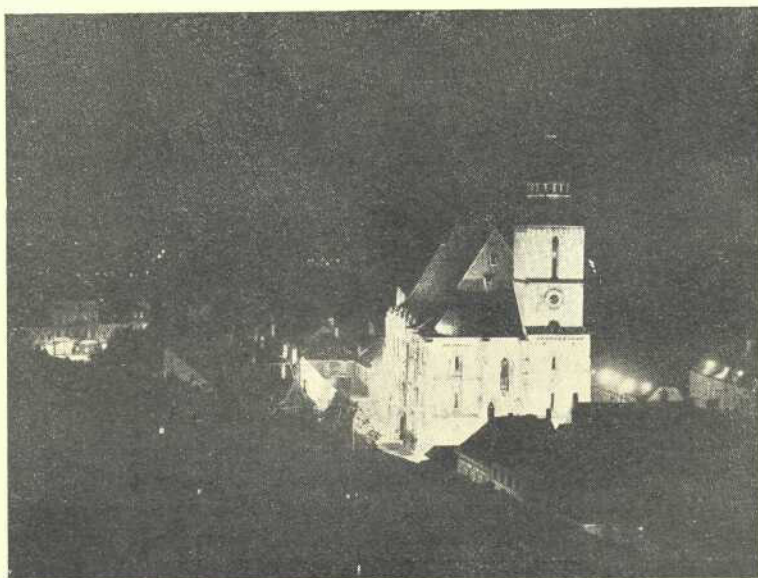
valoros decât un congres sunător de o scurtă durată. Organizăm mai departe teatrul german profesional pentru 15 orașe ale României. Aducem și artiști de renume, pianiști, cântăreți, cultivând totodată în toate orașele și serate de recitări literare. În sfârșit toată această muncă trece și peste poporul nostru spre gândul general și etern al umanității: Nu din politică, ci din chibzuință, din politica culturală, din înțelegerea reciprocă și toleranța popoarelor pleacă împăcarea. În acest sens am încercat prin acțiuni mai mari să realizăm gândul cultural de înțelegere. Doresc să amintesc numai acțiunea cea mai mare care mi-a fost permis să o conduc personal, și anume expoziția de artă populară la Berlin, care a fost sprijinită de „Astra”, cunoscuta asociație culturală din Sibiu, și de Legația Regală Română din Berlin.

Această expoziție s'a deschis într'o sală dintre cele mai distinse din Berlin cuprinzând splendide opere de artă populară române, ungare și săsești, în prezența miniștrilor germani și reprezentantului Legației Regale Române. Ministrul cultelor al Germaniei, d-nul Becker, a ținut personal cuvântarea festivă, aproximativ 500 de ziare și reviste germane au luat act în mod foarte recunoscător de această acțiune, accentuând în deosebi gândul vieții pașnice între popoare, care se pronunță prin sprijinul reciproc pe terenul artei și portului popular din Ardeal. Orașul Berlin a trimis peste 25.000 de elevi ca vizitatori în expoziție. Astfel s'a făcut în capitala Germaniei cea mai folosită propagandă pentru cultura populară a țării noastre și pentru înțelegerea relațiilor existente în Statul nostru. Așa cum pășește cultura populară săsească înainte, într'un lucru reciproc, durabil și fertil cu asociația culturală română din Sibiu, am avut intenția ca prin expoziția noastră să servim și publicității Europei un document referitor la împrejurările de fapt, care există în viața unei națiuni adevărate, fiindcă chipul descris de presa politică, cum știm cu toții, numai în cazurile cele mai rare poate fi oglinda vieții care se desvoltă între națiuni.

RICHARD CSAKI

Sibiu

Directorul Centralei p. Culturapoporului

Biserica Neagra la lumina farurilor